

‘จากฉบับ’..ของแม่หน้าเจ้าภาพระย้า

“แม่น้ำเจ้าพระยา” แม่น้ำสายสำคัญของประเทศไทย มีความยาวประมาณ 379 กิโลเมตร หล่อเลี้ยงประชาชนกว่า 15 ล้านคน ในพื้นที่ ใช้น้ำเพื่อ กิจกรรมต่างๆ เช่น อุปโภค บริโภค การเกษตร การประมง การเพาะเลี้ยง สัตว์น้ำ การอนุรักษ์สัตว์น้ำ การคมนาคม และยังเป็นแหล่งน้ำดิบที่สำคัญ ของการประปานครหลวง การประปาส่วนภูมิภาค เทศบาลและชุมชน

แต่คุณภาพน้ำในแม่น้ำเจ้าพระยา กำลังเปลี่ยนแปลงไปจากอิทธิพล ของกิจกรรมต่างๆ ที่อยู่เหนือน้ำ จากการปล่อยปริมาณของเสียจาก แหล่งชุมชน เกษตรกรรม และอุตสาหกรรม จะระบายลงสู่แม่น้ำในปริมาณ ที่สูงเกินกว่าความสามารถของการฟอกตัวเองของแหล่งน้ำ ทำให้...

“แม่น้ำเจ้าพระยาเข้าสู่วิกฤติ”...!!!

โดยเฉพาะแม่น้ำเจ้าพระยาตอนล่างอยู่ใน “ภาวะวิกฤติมาก” จากการประเมินปริมาณของเสียจากภาพรวมทั้งลุ่มน้ำ พบว่า ของเสีย

“ ภายในปี 2571 แม่น้ำเจ้าพระยา ตอนกลาง และตอนล่าง คือตั้งแต่ อ.เมืองพระนครศรีอยุธยา จนถึง พระสมุทรเจดีย์, จ.สมุทรปราการ จะมี คุณภาพน้ำเสื่อมโทรม จนไม่สามารถ ใช้อุปโภค-บริโภคได้ ซึ่งใช้ประโยชน์เพื่อ การคมนาคมได้เท่านั้น ”

ส่วนใหญ่มาจากภาคชุมชน ประมาณร้อยละ 70 ภาคอุตสาหกรรม ร้อยละ 25 และภาคเกษตรกรรมประมาณร้อยละ 5 แต่ในเขต อุตสาหกรรมในพื้นที่จ.สมุทรปราการ ส่วนใหญ่ของเสียกว่าร้อยละ 70 มาจากภาคอุตสาหกรรม

นายสุชัย เจนพจนาน ผอ.ฝ่ายสำรวจองค์การจัดการน้ำเสีย เปิดเผยกับทีมข่าวสก๊อปแหวหน้า ว่า จากข้อมูลคุณภาพน้ำในช่วงปี พ.ศ. 2542-2551 ในพื้นที่เจ้าพระยาตอนบน จาก อ.เมือง จ.นครสวรรค์ ลงมาถึงป้อมเพชร อ.เมืองพระนครศรีอยุธยา โดยคุณภาพน้ำในช่วงปี พ.ศ. 2542-2550 จัดอยู่ในแหล่งน้ำผิวดินประเภทที่ 2 แต่ในปัจจุบันแม่น้ำ เจ้าพระยาตอนบน มีคุณภาพน้ำโดยรวมไม่ได้ตามเกณฑ์มาตรฐานแหล่งน้ำ คือ การปนเปื้อนของแบคทีเรียกลุ่มโคลิฟอร์มทั้งหมด และกลุ่มฟีคอลโคลิฟอร์ม ที่มีปริมาณเพิ่มมากขึ้น และมีแนวโน้มที่จะเสื่อมลงมากขึ้นในอนาคต

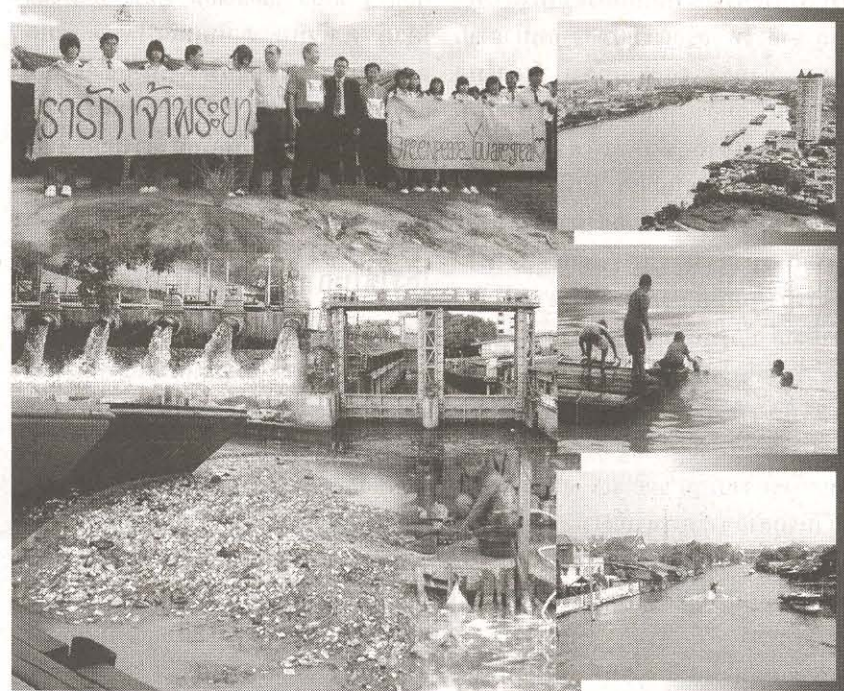
โดยคุณภาพน้ำในปี พ.ศ. 2551 พบว่า คุณภาพน้ำในช่วงฤดูแล้ง จะมีค่าปริมาณออกซิเจนละลายน้ำ 5.5-7.8 มิลลิกรัม/ลิตร ค่าความสกปรก (BOD) 0.9-2.2 มิลลิกรัม/ลิตร และการปนเปื้อนแบคทีเรียกลุ่มฟีคอลโคลิฟอร์ม (FCB) 200-5,000 MPN/100 มิลลิกรัม/ลิตร และฤดูฝนจะมีค่าปริมาณ ออกซิเจนละลายน้ำ 0-6.5 มิลลิกรัม/ลิตร ค่าความสกปรก (BOD) 0.8-1.7 มิลลิกรัม/ลิตร และการปนเปื้อนแบคทีเรียกลุ่มฟีคอลโคลิฟอร์ม (FCB) 200-8,000 MPN/100 มิลลิกรัม/ลิตร

แม่น้ำเจ้าพระยาตอนบน มีคุณภาพน้ำโดยรวมไม่เป็นไปตามมาตรฐาน แหล่งน้ำผิวดินประเภทที่ 2 ส่วนใหญ่เทียบได้กับมาตรฐานแหล่งน้ำผิวดิน ประเภทที่ 3 และ 4 หากจะใช้ประโยชน์ในการอุปโภคบริโภคต้องผ่านการ ฆ่าเชื้อโรคตามปกติ และการปรับปรุงคุณภาพน้ำทั่วไปก่อน และสามารถ

ไม่ช่วยรักษาต่อนี้ อีก 20 ปีวิกฤติเกินแก้ไข

ใช้เพื่อการเกษตรกรรม บริเวณที่มีปัญหาคุณภาพ "น้ำเสื่อมโทรม" ในช่วงฤดูแล้ง คือ บริเวณสะพานเดชาติวงศ์ จ.นครสวรรค์ และบริเวณที่มีปัญหาคุณภาพน้ำเสื่อมโทรมในช่วงฝน คือ ตั้งแต่บริเวณศาลากลางจังหวัดชัยนาท จนถึงบริเวณวัดมณีวงศ์ จ.นครสวรรค์

ส่วนพื้นที่เจ้าพระยาตอนกลาง เริ่มจากป้อมเพชร อ.เมืองพระนครศรีอยุธยา ลงมาถึงวัดเฉลิมพระเกียรติ อ.เมืองนนทบุรี คุณภาพน้ำในช่วงปี พ.ศ. 2542-2550 จัดอยู่ในแหล่งน้ำผิวดินประเภทที่ 3 แต่ปัจจุบันแม่น้ำเจ้าพระยาตอนกลางมีแนวโน้มคุณภาพน้ำเสื่อมโทรมลง ปัญหาคุณภาพน้ำที่พบคือ การปนเปื้อนของแบคทีเรียกลุ่มโคลิฟอร์มทั้งหมด และกลุ่มฟิคอลโคลิฟอร์ม

ที่มากขึ้น และมีแนวโน้มที่จะเสื่อมลงมากขึ้นในอนาคต ในคุณภาพน้ำในปี พ.ศ. 2551 พบว่า คุณภาพน้ำในช่วงฤดูแล้งจะมีค่าปริมาณออกซิเจนละลายน้ำ 3.3-6 มิลลิกรัม/ลิตร ค่าความสกปรก (BOD) 1.2-1.9 มิลลิกรัม/ลิตร และการปนเปื้อนแบคทีเรียกลุ่มฟิคอลโคลิฟอร์ม (FCB) 1,100-17,000 MPN/100 มิลลิลิตร และฤดูฝนจะมีค่าปริมาณออกซิเจนละลายน้ำ 3.7-5.2 มิลลิกรัม/ลิตร ค่าความสกปรก (BOD) 1.2-1.5 มิลลิกรัม/ลิตร และการปนเปื้อนแบคทีเรียกลุ่มฟิคอลโคลิฟอร์ม (FCB) 200-3300 MPN/100 มิลลิลิตร

แม่น้ำเจ้าพระยาตอนกลาง มีคุณภาพน้ำโดยรวมไม่เป็นไปตามมาตรฐานแหล่งน้ำผิวดินประเภทที่ 3 ส่วนใหญ่เทียบได้กับมาตรฐานแหล่งน้ำผิวดินประเภทที่ 4 และมีบางบริเวณที่คุณภาพน้ำในช่วงฤดูแล้งจัดอยู่ในขั้นเสื่อมโทรม ได้แก่ ตั้งแต่บริเวณสะพานข้ามแม่น้ำเจ้าพระยา จ.สิงห์บุรี จนถึงบริเวณหน้าท่าเรือ อ.ไชโย จ.อ่างทอง

นายสุชัย กล่าวอีกว่า ในพื้นที่เจ้าพระยาตอนล่าง เริ่มจากวัดเฉลิมพระเกียรติ อ.เมืองนนทบุรีลงถึงพระสมุทรเจดีย์ จ.สมุทรปราการ คุณภาพน้ำในช่วงปี พ.ศ. 2542-2550 จัดอยู่ในแหล่งน้ำผิวดินประเภทที่ 4 ปัจจุบันแม่น้ำเจ้าพระยาตอนล่าง มีคุณภาพน้ำโดยรวมอยู่ในเกณฑ์ "เสื่อมโทรมมาก" เนื่องจากการปล่อยน้ำทิ้งจากโรงงานอุตสาหกรรม และการระบายน้ำทิ้งจากพื้นที่เกษตรกรรมในบริเวณใกล้เคียง นอกจากนี้ยังพบว่ามีการปนเปื้อนของ ฟิคอลโคลิฟอร์มแบคทีเรียในบริเวณพื้นที่เจ้าพระยาตอนล่างบริเวณท่าเรือกรุงเทพ (สะพานปลา) ในปริมาณสูงโดยตรวจพบถึง 160,000 MPN/100 มิลลิลิตร

คุณภาพน้ำมีแนวโน้มที่จะเสื่อมลงมากขึ้นในอนาคตเช่นกัน โดยพบว่าคุณภาพน้ำในช่วงฤดูแล้งจะมีคุณภาพใกล้เคียงกับช่วงฤดูฝน ซึ่งในช่วงฤดูแล้งจะมีค่าปริมาณออกซิเจนละลายน้ำ 0.6-3.0 มิลลิกรัม/ลิตร

ค่าความสกปรก (BOD) 1.8-8.5 มิลลิกรัม/ลิตร และการปนเปื้อนแบคทีเรียกลุ่มฟิคอลโคลิฟอร์ม (FCB) 13,000-160,000 MPN/100 มิลลิลิตร และฤดูฝนจะมีค่าปริมาณออกซิเจนละลายน้ำ 0.9-3.7 มิลลิกรัม/ลิตร ค่าความสกปรก (BOD) 3.2-5.3 มิลลิกรัม/ลิตร และการปนเปื้อนแบคทีเรียกลุ่มฟิคอลโคลิฟอร์ม (FCB) 2,700-92,000 MPN/100 มิลลิลิตร

คุณภาพน้ำในลุ่มน้ำเจ้าพระยา ในปัจจุบันพบว่า คุณภาพน้ำผิวดินค่อนข้างเสื่อมโทรมอย่างรวดเร็ว เมื่อเปรียบเทียบกับระยะเวลาที่ผ่านมา เนื่องจากความหนาแน่นของชุมชน จำนวนโรงงานอุตสาหกรรม เป็นแหล่งกำเนิดน้ำเสียหลักก่อให้เกิดผลกระทบต่อคุณภาพน้ำโดยรวมในแม่น้ำเจ้าพระยา โดยเฉพาะพื้นที่ลุ่มน้ำเจ้าพระยาตอนล่าง ซึ่งในปัจจุบันคุณภาพน้ำผิวดินถูกจัดอยู่ในประเภทที่ 5 ถ้าในอนาคตหากยังไม่มีการควบคุม และป้องกันอัตราการเพิ่มจำนวนประชากรในชุมชนเมือง การขยายตัวของโรงงานอุตสาหกรรม และปริมาณมลพิษจากเกษตรกรรม ปศุสัตว์ที่เพิ่มมากขึ้น ก็จะส่งผลให้คุณภาพน้ำในแม่น้ำเจ้าพระยา อีกไม่เกิน 20 ปี มีแนวโน้มที่จะเสื่อมโทรมลง และจะทวีความรุนแรงมากขึ้นตามลำดับ และเข้าสู่วิกฤติอย่างแน่นอน จนไม่สามารถแก้ไขได้

จากการใช้แบบจำลองทางคณิตศาสตร์ พบว่าภายในปี 2571 แม่น้ำเจ้าพระยาตอนกลาง และตอนล่าง คือตั้งแต่ อ.เมืองพระนครศรีอยุธยา จนถึงพระสมุทรเจดีย์ จ.สมุทรปราการ จะมีคุณภาพน้ำเสื่อมโทรม จนไม่สามารถใช้อุปโภคบริโภคได้ ซึ่งใช้ประโยชน์เพื่อการคมนาคมได้เท่านั้น หากยังไม่ดำเนินการใดๆ ตามแผนแม่บทการจัดการน้ำเสียดังกล่าว

องค์การจักษุกรรมน้ำเสีย กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม จึงได้จัดทำโครงการจัดทำแผนแม่บทการจัดการน้ำเสียในระดับลุ่มน้ำพร้อมจัดทำและพัฒนาระบบฐานข้อมูลการจัดการน้ำเสีย เพื่อช่วยในการตัดสินใจขั้น ร่วมกับกรมทรัพยากรน้ำ กรมควบคุมมลพิษ สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่เกี่ยวข้อง การศึกษาดังกล่าวครอบคลุมพื้นที่ 4 ลุ่มน้ำ ได้แก่ แม่น้ำสา ห้วยสามหมอก แม่น้ำเจ้าพระยา และทะเลสาบสงขลา

จัดทำแผนแม่บทการจัดการน้ำเสียในระดับลุ่มน้ำดังกล่าวเป็นสามระยะ คือ ระยะเร่งด่วน 1-5 ปี ระยะกลาง 5-10 ปี และระยะยาว 11-20 ปี ครอบคลุม 4 ยุทธศาสตร์หลักคือ 1.ป้องกันและฟื้นฟูคุณภาพน้ำ 2.การจัดการระบบบำบัดน้ำเสีย 3.การควบคุมป้องกันมลพิษทางน้ำ 4.การมีส่วนร่วมและพัฒนาสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน นอกจากนี้ยังมีการจัดทำระบบฐานข้อมูลและการพัฒนาแบบจำลองทางคณิตศาสตร์ เพื่อประเมินผลกระทบจากน้ำเสียที่มีผลต่อคุณภาพน้ำอีกด้วย

ทุกคนคงไม่อยากเห็นแม่น้ำเจ้าพระยา ที่ยังมีความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรทางน้ำ เปลี่ยนแปลงไปเหมือนกับคลองแสนแสบ หากไม่ต้องการสูญเสีย ควรจะช่วยกันคนละไม้คนละมือ ดูแลรักษาให้แม่น้ำเจ้าพระยา ยังคงสภาพที่ดีต่อไป

ชำนาญ ไชยศร